

Mediul european Starea și perspectiva 2020

Rezumat

Fotografie copertă: © Simon Hadleigh-Sparks, My City/EEA

Aviz juridic

Conținutul acestei publicații nu reflectă neapărat opiniile oficiale ale Comisiei Europene sau ale altor instituții ale Uniunii Europene. Nici Agenția Europeană de Mediu și nici alte persoane sau companii care acționează în numele agenției nu răspund de modul în care ar putea fi utilizate informațiile din acest raport.

Aviz privind drepturile de autor

© Agenția Europeană de Mediu, 2019

Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.

Informații suplimentare privind Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2019

ISBN 978-92-9480-112-8

doi: 10.2800/30620

Agenția Europeană de Mediu
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhaga K
Danemarca

Tel.: +45 33 36 71 00

Web: eea.europa.eu

Mediul european Starea și perspectiva 2020

Rezumat

Provocarea definitorie a acestui secol

Prezentul raport Mediul european – starea și perspectiva 2020 (*State and Outlook of the European Environment – SOER 2020*) sosește într-un moment crucial. Ne confruntăm cu provocări imperioase în domeniul sustenabilității, care necesită soluții sistemice urgente. Acesta este *exact* mesajul neechivoc pe care îl primesc decidenții politici din Europa și de pretutindeni. Provocarea majoră a secolului nostru este de a găsi o modalitate prin care să realizăm în întreaga lume o dezvoltare care să echilibreze considerentele sociale, economice și de mediu.

Prezentul raport este al 6-lea raport SOER publicat de Agenția Europeană de Mediu (AEM), ediția 2020 identificând decalaje grave între starea mediului și țintele pe termen scurt și lung stabilite în politicile existente ale UE. Așteptările cetățenilor de a trăi într-un mediu sănătos trebuie duse la îndeplinire, fapt care presupune să reînnoim atenția acordată implementării ca piatră de temelie a politicilor UE și naționale.

Acestea fiind spuse, nu trebuie doar să facem mai mult, ci și să procedăm diferit. În următorul deceniu, răspunsurile noastre la provocările mondiale de mediu și de climă vor trebui să fie foarte diferite față de cele date în ultimii 40 de ani. Scopul prezentului raport este de a oferi o bază pentru discuțiile pe marginea politicilor Europei pentru orizontul 2030, inclusiv a traiectoriilor către orizontul 2050 și dincolo de acesta.

Aceste politici trebuie să se sprijine pe răspunsurile actuale la provocările privind mediul și clima — *acquis-ul* — și totodată să țină seama de ultimele cunoștințe, fapt care necesită abordări fundamentale diferite — atât din punctul de vedere al *lucrurilor* pe care trebuie să le facem, cât și al *modului* în care trebuie să procedăm.

Mesajul privind necesitatea urgenței acțiunilor nu poate fi subliniat îndeajuns. Numai în ultimele 18 luni au fost publicate rapoarte științifice globale de maximă importanță de către IPCC, IPBES, IRP și UNEP ⁽¹⁾, toate având un mesaj asemănător: traiectoriile actuale sunt în mod fundamental nesustenabile; aceste traiectorii sunt interconectate și legate de principalele noastre sisteme de producție și consum; ne mai rămâne puțin timp pentru a găsi răspunsuri credibile astfel încât să inversăm tendința.

Apelul pentru tranziții fundamentale către sustenabilitate la nivelul sistemelor de bază care modelează economia europeană și viața socială modernă — cu precădere sistemul energetic, cel al mobilității, cel locativ și cel alimentar — nu este nou. Am lansat astfel de apeluri în edițiile SOER din 2010 și 2015, iar în ultimii ani UE a încorporat acest raționament în inițiative politice importante, cum ar fi pachetele privind economia circulară și bioeconomia, politicile privind clima și energia pentru 2030 și 2050, precum și viitorul program în domeniul cercetării și inovării. Mai mult decât atât, inițiativa UE privind finanțarea durabilă este prima inițiativă de acest tip care pune întrebări serioase despre rolul sistemului financiar ca element favorizant al schimbării necesare.

Schimbarea modului de gândire și generarea efectivă a schimbării sunt însă două lucruri diferite. În acest moment trebuie să ne concentrăm pe extinderea, accelerarea, eficientizarea și implementarea numeroaselor soluții și inovații — atât tehnologice, cât și sociale — care există deja și, concomitent, să stimulăm noi studii de cercetare și dezvoltare, să catalizăm transformările comportamentale, precum și — element vital — să ascultăm și să implicăm cetățenii.

(1) Rapoartele cu privire la creșterea temperaturii cu 1,5 °C la nivel global, schimbările climatice și solul elaborate de Grupul interguvernamental privind schimbările climatice (Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC); Raportul de evaluare globală a biodiversității și a serviciilor ecosistemice, elaborat de Platforma interguvernamentală științifico-politică privind biodiversitatea și serviciile ecosistemice (IPBES); Raportul privind perspectivele resurselor globale elaborat de Grupul internațional privind resursele (International Resource Panel – IRP); Raportul nr. 6 privind perspectivele mediului global, publicat de Programul Organizației Națiunilor Unite pentru Mediu (UN Environment Global Environment Outlook 6).

Nu putem subestima dimensiunea socială. Se aud voci puternice care pledează, în mod explicabil, pentru o tranziție justă în care posibii perdanți ai economiei bazate pe emisii reduse de carbon să beneficieze de grija și atenția cuvenită. Distribuția inegală a costurilor și beneficiilor născute din schimbările sistemice este acum recunoscută de factorii de decizie, dar necesită o înțelegere solidă, angajamentul cetățenilor și intervenții eficiente.

Nu trebuie ignorați nici tinerii din Europa. Vocile lor devin din ce în ce mai sonore, cerând un răspuns mai ambițios la schimbările climatice și la degradarea mediului. Dacă în următorul deceniu nu reușim să schimbăm tendințele curente, se va dovedi că teama lor față de viitor este întemeiată.

SOER 2020 nu oferă toate răspunsurile la aceste provocări complexe, dar reprezintă cea mai cuprinzătoare evaluare integrată elaborată de AEM până în prezent, fiind și primul raport care tratează provocările sistemice într-un mod riguros, în contextul în care cu toții, ca societate, trebuie

să facem tranziția spre sustenabilitate. Se bazează pe 25 de ani de experiență în lucrul cu date, analize și politici ale UE și valorifică cunoștințele acumulate de rețeaua unică formată din țările europene membre ale AEM — Eionet.

Nu putem prezice viitorul, dar îl putem crea. Avem convingerea că prezentul raport constituie o sursă riguroasă de cunoștințe, sosită la momentul oportun și care poate orienta discuțiile pe tema viitoarelor politici ale UE privind mediul și clima, putând de asemenea să contribuie la modelarea răspunsurilor Europei față de Agenda 2030 și obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) ale Organizației Națiunilor Unite. Europa trebuie să se afle în fruntea tranziției mondiale către un mediu sănătos într-o lume dreaptă și sustenabilă. Ideea unui Pact ecologic european — evidențiat ca primă prioritate în Orientările politice pentru viitoarea Comisie Europeană 2019-2024 — are potențialul de a oferi un excelent cadru de acțiune, făcând posibile abordările sistemice și inovațiile de care avem nevoie pentru a realiza această tranziție și a crea un viitor de care să fim cu toții mândri.

Hans Bruyninckx
Director Executiv, Agenția Europeană de Mediu

SOER 2020 pe scurt

În 2020, Europa se confruntă cu provocări de mediu de o amploare și o urgență fără precedent. Deși politicile UE în domeniul mediului și al climei au adus beneficii substanțiale în ultimele decenii, Europa se confruntă cu probleme persistente în domenii cum ar fi declinul biodiversității, utilizarea resurselor, impactul schimbărilor climatice și riscurile de mediu asupra sănătății și bunăstării. Numeroase provocări de mediu sunt accentuate de megatendențe mondiale precum schimbările demografice, iar schimbările tehnologice rapide vin cu noi riscuri și incertitudini.

Recunoscând aceste provocări, UE și-a asumat o serie de obiective de sustenabilitate pe termen lung, cu scopul general de a „trăi bine, în limitele planetei noastre.” Îndeplinirea acestor obiective nu va fi însă posibilă fără o transformare rapidă și fundamentală a caracterului și ambiției răspunsurilor Europei. Europa trebuie să găsească modalități de transformare a principalelor sisteme societale care generează presiuni asupra mediului și climei, precum și efecte negative asupra sănătății, regândind nu doar tehnologiile și procesele de producție, ci și modelele de consum și stilurile noastre de viață. Aceasta presupune să acționăm prompt și concertat, implicând domenii de politică diferite și actori din întreaga societate pentru a face posibilă o schimbare la nivel sistemic.

În 2020, Europa se află la o răscruce esențială. Liderii săi au ocazia de a modela direcția pe care o vom urma în viitor, ocazie de care succesorii lor nu vor mai beneficia. Deceniul următor va fi așadar de o importanță decisivă pentru determinarea oportunităților Europei în secolul XXI.

Acestea sunt, pe scurt, concluziile generale ale raportului Mediul european — starea și perspectiva 2020 (SOER 2020). Raportul oferă o evaluare cuprinzătoare a mediului din Europa, cu scopul de a sprijini factorii decizionali factorii de decizie și de a informa publicul. Ca toate rapoartele AEM, și acesta se întemeiază pe activitatea Rețelei europene de informare și observare a mediului (Eionet) — un parteneriat între AEM, cele 33 de țări membre și cele șase țări colaboratoare ale agenției.

Pentru a înțelege starea, tendințele și perspectivele mediului din Europa este necesară o abordare integrată care să ia în considerare factorii complecși și implicațiile schimbărilor mediului. Este tocmai ceea ce oferă SOER 2020, raportul prezentând contextul mondial care modelează dezvoltarea Europei (partea 1), tendințele și perspectivele în diferite sectoare și ale mediului european în ansamblu (partea 2), precum și factorii care obstrucționează sau favorizează o schimbare transformatoare (partea 3). În partea 4, raportul se încheie cu reflecții despre modul în care Europa își poate schimba traiectoria pentru a construi un viitor durabil.

SOER 2020 identifică numeroase provocări și obstacole. Dar întrevide totodată și motive de speranță. Cetățenii europeni își exprimă din ce în ce mai puternic frustrarea față de insuficiența măsurilor în domeniul mediului și al climei. Cunoștințele privind provocările sistemice și răspunsurile la acestea sunt din ce în ce mai vaste și se reflectă din ce în ce mai mult în cadrele de politică ale UE. În paralel, în ultimii ani ritmul de apariție a inovațiilor a fost rapid, printre acestea numărându-se noi tehnologii, noi modele de afaceri și inițiative comunitare. O serie de orașe și regiuni sunt lideri din punct de vedere al ambiției și al creativității, experimentând diverse moduri de a trăi și munci și făcând schimb de idei în cadrul rețelelor.

Toate aceste evoluții sunt importante deoarece pregătesc terenul pe care guvernele să aducă politicile, investițiile și intervențiile la un nou nivel de ambiție. Totodată, aceste evoluții contribuie la conștientizare, încurajând cetățenii să-și regândească comportamentul și stilul de viață. Europa trebuie să profite de aceste oportunități, folosind toate mijloacele disponibile pentru a realiza efectiv o schimbare transformatoare în următorul deceniu.

Mediul înconjurător din Europa în contextul schimbărilor de pe mapamond

Provocările de mediu și de sustenabilitate cu care se confruntă în prezent Europa își au originea într-o serie de fenomene

mondiale începute cu decenii în urmă. În această perioadă, „marea accelerare” a activităților sociale și economice a transformat relația omenirii cu mediul. Din 1950, populația lumii s-a triplat, ajungând la 7,5 miliarde; numărul celor care locuiesc în orașe mari a crescut de patru ori, atingând la peste 4 miliarde; producția economică a crescut de 12 ori, în paralel cu o creștere similară a folosirii îngrășămintelor pe bază de azot, fosfat și potasiu; iar consumul de energie primară a crescut de cinci ori. În perspectivă, aceste evoluții globale vor continua probabil să mărească presiunile asupra mediului. Prognosticele arată că până în 2050 populația lumii va crește cu aproximativ o treime, ajungând la 10 miliarde. La nivel mondial, utilizarea resurselor s-ar putea dubla până în 2060, cererea de apă crescând cu 55 % până în 2050, iar cererea de energie cu 30 % până în 2040.

Marea accelerare a adus fără îndoială beneficii majore, alinând suferința și sporind prosperitatea în multe părți ale lumii. De exemplu, a scăzut puternic procentul populației lumii care trăiește în condiții de sărăcie extremă — de la 42 % în 1981 la sub 10 % în 2015. Aceleași evoluții au produs însă deteriorarea pe scară largă a ecosistemelor. La nivel mondial, aproximativ 75 % din mediul terestru și 40 % din cel marin sunt în prezent grav afectate. Pământul își pierde biodiversitatea într-un ritm extrem de rapid, în prezent fiind amenințate cu dispariția mai multe specii decât în oricare alt moment din istoria omenirii. De fapt, există dovezi că traversăm a șasea extincție în masă a biodiversității.

Multe dintre schimbările sistemului climatic al lumii observate din 1950 și până acum sunt la rândul lor fenomene care nu își găsesc un precedent în perioade care se întind de la decenii până la milenii. Aceste fenomene constituie în mare parte rezultatul emisiilor de gaze cu efect de seră generate de activități umane, cum sunt arderea de combustibili fosili, agricultura și despăduririle.

Atât în mod direct, cât și indirect, aceste presiuni cauzează un rău imens sănătății și bunăstării oamenilor. Povara mondială a morbidității și a mortalității precoce asociate cu poluarea mediului este deja de trei ori mai mare decât cea reprezentată de SIDA, tuberculoză și malarie împreună. Însă continuarea mării accelerări poate genera amenințări și mai grave dacă presiunile declanșează prăbușirea de ecosisteme, de exemplu Arctica, recifele de corali și pădurea amazoniană. Transformări bruște și ireversibile de acest tip pot perturba grav capacitatea naturii de a livra servicii esențiale, de exemplu de a furniza hrană și resurse, de a menține apele curate și solurile fertile, precum și de a constitui un scut împotriva catastrofelor naturale.

Ca pionieră a industrializării, Europa a jucat un rol esențial în configurarea acestor transformări mondiale. În prezent,

Europa continuă să consume mai multe resurse și să contribuie mai mult la degradarea mediului decât numeroase alte regiuni ale lumii. Pentru a satisface aceste niveluri ridicate de consum, Europa depinde de resurse extrase sau utilizate în alte părți ale lumii — de exemplu apă, sol, biomasă și alte materiale. În consecință, multe din efectele asupra mediului asociate cu producția și consumul din Europa apar în afara Europei.

Luată la un loc, aceste realități se constituie într-o provocare profundă pentru Europa și pentru alte regiuni ale lumii. Traiectoriile actuale ale evoluțiilor sociale și economice distrug ecosistemele pe care, în fond, se sprijină omenirea. Tranziția către un parcurs durabil va necesita reduceri rapide și ample ale presiunilor asupra mediului, într-o măsură mult mai mare decât în prezent.

Mediul înconjurător din Europa în 2020

Cadrele de politică au evoluat pe măsură ce natura și amploarea provocărilor mondiale de mediu și de climă au devenit mai clare. Cadrul european de politică privind mediul — acquis-ul de mediu — este influențat din ce în ce mai mult de viziuni și ținte ambițioase pe termen lung. Viziunea generală privind mediul și societatea europeană este formulată în Al șaptelea program de acțiune pentru mediu (PAM 7), care prevede că până în 2050:

Vom trăi bine, în limitele ecologice ale planetei. Prosperitatea noastră și mediul sănătos vor fi rezultatul unei economii inovatoare, circulare, în care nu se irosește nimic și în care resursele naturale sunt gestionate în mod durabil, biodiversitatea este protejată, prețuită și refăcută, astfel încât să sporească rezistența societății noastre. Creșterea noastră cu emisii scăzute de dioxid de carbon a fost decuplată de mult de utilizarea resurselor, stabilind ritmul unei societăți globale sigure și durabile.

Politicile de mediu ale UE au în centrul lor trei priorități tematice de politică, cuprinse în PAM 7: (1) protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural al Uniunii Europene; (2) trecerea Uniunii la o economie verde și competitivă cu emisii reduse de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al utilizării resurselor; și (3) protejarea cetățenilor UE de presiunile legate de mediu și de riscurile la adresa sănătății și a bunăstării. În ultimii ani, UE a adoptat și o serie de politici-cadru strategice axate pe transformarea economiei UE și a anumitor sisteme (de exemplu, cel energetic și cel al mobilității) astfel încât să genereze prosperitate și echitate, protejând în același timp ecosistemele. Obiectivele de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) completează aceste

cadre, oferind ca bază a schimbării transformatoare o logică ce recunoaște interdependența dintre țintele sociale, economice și de mediu.

Dacă ne raportăm la viziunea pe termen lung și la țintele complementare ale politicilor Europei, reiese clar că Europa nu avansează suficient în soluționarea provocărilor de mediu. Mesajele desprinse din evaluarea SOER 2020 a tendințelor recente și a perspectivelor sunt clare: politicile au fost mai eficace în ceea ce privește reducerea presiunilor asupra mediului decât conservarea biodiversității și a ecosistemelor sau protejarea sănătății și bunăstării oamenilor. În pofida reușitelor legislației europene de mediu, există probleme care persistă, iar perspectiva mediului european în deceniile viitoare este descurajantă (tabelul ES.1).

Este clar că acum capitalul natural nu este încă protejat, conservat și ameliorat conform ambițiilor cuprinse în PAM 7. Un mic procent de specii (23 %) și de habitate protejate (16 %) sunt într-o stare favorabilă de conservare, Europa nefiind în grafic către atingerea țintei generale de oprire a declinului biodiversității până în 2020. Europa și-a atins țintele privind desemnarea zonelor terestre și marine protejate și unele specii s-au refăcut, dar majoritatea celorlalte ținte vor fi probabil ratate.

Măsurile de politică ce vizează capitalul natural au adus beneficii în anumite zone, dar numeroase probleme persistă, unele chiar înrăutățindu-se. De exemplu, reducerea poluării a dus la îmbunătățirea calității apei, dar UE este departe de a obține o stare ecologică bună pentru totalitatea apelor până în 2020. S-a îmbunătățit gestionarea terenurilor, dar fragmentarea peisajului continuă să crească, cu efecte nocive pentru habitate și biodiversitate. Poluarea aerului continuă să afecteze biodiversitatea și ecosistemele, 62 % din suprafața ecosistemelor europene fiind expusă la niveluri excesive de azot, care duc la eutrofizare. Ne așteptăm la intensificarea impactului schimbărilor climatice asupra biodiversității și ecosistemelor, în timp ce activități ca agricultura, pescuitul, transporturile, industria și producerea energiei continuă să ducă la reducerea biodiversității, la extracția resurselor și la emiterea de emisii nocive.

Europa a înregistrat progrese mai mari din perspectiva eficienței utilizării resurselor și a economiei circulare. Consumul de materiale a scăzut, iar eficiența utilizării resurselor s-a îmbunătățit pe fondul creșterii produsului intern brut. Emisiile de gaze cu efect de seră au scăzut cu 22 % între 1990 și 2017, atât datorită măsurilor cuprinse în politici, cât și a unor factori economici. Cota energiei din surse regenerabile în consumul final de energie a crescut constant, ajungând la 17,5 % în 2017. Eficiența energetică s-a îmbunătățit, iar consumul final de energie a scăzut la

un nivel aproximativ egal cu cel din 1990. Emisiile de poluanți în aer și în apă au scăzut, iar nivelul total de captare al apei în UE a scăzut cu 19 % între 1990 și 2015.

Tendințele mai recente sunt însă mai puțin pozitive. De exemplu, începând cu 2014, cererea finală de energie a crescut, și dacă tendința se menține, s-ar putea ca UE să nu-și atingă ținta de eficiență energetică stabilită pentru 2020. Au crescut de asemenea emisiile nocive cauzate de transporturi și agricultură, iar producția și consumul de substanțe chimice periculoase au rămas constante. Perspectiva pentru 2030 sugerează că actuală rată de progres nu va fi suficientă pentru a atinge țintele privind clima și energia pentru 2030 și 2050. În plus, integrarea aspectelor de mediu ca soluție la presiunile pe care sectoarele economice le exercită asupra mediului nu s-a dovedit o reușită – un exemplu este cel al agriculturii, care continuă să afecteze biodiversitatea și să polueze aerul, apa și solurile.

Europa a înregistrat un oarecare succes în ceea ce privește protejarea cetățenilor față de riscurile de mediu asupra sănătății și bunăstării umane. De exemplu, apa de băut și apa de scăldat sunt în general de calitate bună pretutindeni în Europa. Există însă și aici aspecte persistente problematice, iar perspectiva este îngrijorătoare. De exemplu, unele substanțe chimice persistente și mobile rezistă chiar și la metode avansate de tratare a apei de băut. În mod asemănător, deși au scăzut emisiile de substanțe poluante atmosferice, aproape 20 % din populația urbană a UE locuiește în zone unde concentrațiile de poluanți atmosferici se situează peste nivelul admis conform cel puțin unuia dintre standardele UE de calitate a aerului. Expunerea la pulberi fine în suspensie cauzează în fiecare an aproximativ 400 000 de decese premature în Europa, țările din centrul și estul Europei fiind afectate în mod disproporționat.

Sănătatea și bunăstarea oamenilor sunt încă afectate de poluarea fonică, de substanțe chimice periculoase și de schimbările climatice. Accelerarea schimbărilor climatice va genera probabil riscuri chiar mai mari, îndeosebi pentru grupurile vulnerabile. Pot avea astfel de influențe negative valurile de caniculă, incendiile de pădure, inundațiile și schimbarea modelelor de prevalență ale bolilor infecțioase. Pe lângă aceste aspecte, riscurile de mediu pentru sănătate nu afectează toți oamenii în același fel, iar în Europa există diferențe locale și regionale pronunțate în ceea ce privește vulnerabilitatea socială și expunerea la riscurile de mediu pentru sănătate. Perspectiva privind reducerea riscurilor de mediu pentru sănătate este în general incertă. Riscurile sistematice pentru sănătate sunt complexe și există lacune și incertitudini importante la nivelul bazei de cunoștințe.

Tabelul ES.1 Sinteza tendințelor din trecut, a perspectivelor și a posibilității de realizare a obiectivelor/țintelor de politică

Theme	Tendințe și perspective		Posibilitatea realizării obiectivelor/țintelor de politică		
	Tendințe din trecut (10-15 ani)	Perspectiva până în 2030	2020	2030	2050
Protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural					
Zone terestre protejate			☒		
Zone marine protejate			☒		
Specii și habitate protejate în UE			☒		
Specii comune (păsări și fluturi)			☒		
Starea și serviciile ecosistemelor			☒		
Ecosisteme acvatice și zone umede			☒		
Presiuni hidromorfologice			☒		
Starea ecosistemelor marine și biodiversitatea			☒		
Presiuni și influențe negative asupra ecosistemelor marine			☒		
Urbanizarea și exploatarea terenurilor în agricultură și silvicultură					☒
Starea solului			☒		
Poluarea aerului și efectele ei asupra ecosistemelor			☐	☐	
Poluarea chimică și efectele ei asupra ecosistemelor			☒		
Schimbările climatice și efectele lor asupra ecosistemelor			☒		
Economia circulară, cu emisii reduse de dioxid de carbon și folosire judicioasă a resurselor					
Eficiența utilizării resurselor materiale			☒		
Utilizarea circulară a materialelor				☐	
Generarea deșeurilor			☐		
Gestionarea deșeurilor			☐		
Emisiile de gaze cu efect de seră și eforturile de reducere a lor			☒	☒	☒
Eficiența energetică			☐	☒	☒
Sursele de energie regenerabilă			☒	☒	☒
Emisiile de poluanți atmosferici			☒	☐	
Emisii lepoluante generate de industrie			☐		
Tehnologiile și procesele industriale nepoluante			☐		
Emisiile de substanțe chimice			☒		
Captarea apei și presiunile asupra apelor de suprafață și subterane			☒		
Utilizarea sustenabilă a mărilor			☐		
Protecția față de riscurile de mediu asupra sănătății și bunăstării					
Concentrațiile poluanților atmosferici			☒	☒	
Efectele poluării atmosferice asupra sănătății și bunăstării umane				☒	
Expunerea populației la zgomotul ambiental și impactul ei asupra sănătății umane			☒		
Păstrarea zonelor liniștite			☒		
Presiunile poluării asupra apei și legăturile cu sănătatea umană			☒		
Poluarea chimică și riscurile ei pentru sănătatea și bunăstarea umană			☒		
Riscurile pentru societate ale schimbărilor climatice			☐		
Strategiile și planurile de adaptare la schimbările climatice			☐		
Evaluare estimativă a tendințelor din trecut (10-15 ani) și a perspectivelor pentru 2030			Evaluare estimativă a posibilității de a atinge anumite obiective/ținte de politică		
	Domină tendințele/evoluțiile de ameliorare	Anul	☒	În general în grafic	
	Tendințele/evoluțiile formează un tablou mixt	Anul	☐	Parțial în grafic	
	Domină tendințele/evoluțiile de deteriorare	Anul	☒	În general nu se încadrează în grafic	

Notă: Anul asociat obiectivelor/țintelor nu este anul exact al atingerii țintelor, ci indică intervalul de timp aferent obiectivelor/țintelor respective.

Înțelegerea și contracararea provocărilor sistemice

Persistența provocărilor de mediu majore poate fi explicată printr-o diversitate de factori interconectați. În primul rând, presiunile asupra mediului rămân substanțiale, în pofida progreselor înregistrate în reducerea lor. Totodată, ritmul progreselor a scăzut în unele domenii importante precum emisiile de gaze cu efect de seră, emisiile industriale, generarea deșeurilor, eficiența energetică și ponderea energiei din surse regenerabile. Aceasta subliniază nevoia de a nu ne limita la îmbunătățirea treptată a eficienței, ci de a întări implementarea politicilor de mediu, pentru ca beneficiile lor să fie atinse pe deplin.

Totodată, complexitatea sistemelor de mediu poate face să existe un decalaj de timp considerabil între reducerea presiunilor și apariția îmbunătățirilor la nivelul capitalului natural, precum și al sănătății și bunăstării umane. Consecințele asupra mediului, cum ar fi declinul biodiversității, sunt adesea determinate de factori diverși, ceea ce înseamnă că eficacitatea măsurilor de politică și eforturile de gestionare de la nivel local pot fi contracarate de factori externi. Un exemplu în acest sens sunt evoluțiile de la nivel mondial, cum ar fi creșterea populației, producția economică și utilizarea resurselor, toți acești factori influențând situația din Europa. În perspectivă apar îngrijorări legate de anumiți factori generatori de schimbare, cum ar fi evoluțiile tehnologice și geopolitice, ale căror implicații sunt neclare.

Poate că cel mai important factor care determină provocările de mediu și de durabilitate care persistă în Europa îl constituie faptul că acestea sunt indisolubil legate de activitățile economice și de stilul de viață, îndeosebi de sistemele societale care le oferă europenilor lucruri de primă necesitate cum sunt hrana, energia și mobilitatea. Prin urmare, folosirea resurselor de către societate și poluarea prezintă legături complexe cu locurile de muncă și câștigurile de pe întreg lanțul valoric, cu investițiile majore în infrastructură, utilaje, competențe și cunoștințe, cu comportamentele și modurile de viață ale oamenilor, precum și cu politicile și instituțiile publice.

Numeroasele legături de interdependență din cadrul și dintre sistemele societale determină adesea obstacole majore în calea realizării mutațiilor rapide și profunde de care este nevoie pentru a atinge obiectivele Europei privind sustenabilitatea pe termen lung. De exemplu:

- Sistemele de producție și consum sunt caracterizate de dependențe față de furnizor și de utilizarea din obișnuință a modelelor istorice, deoarece elementele sistemului — tehnologii, infrastructuri, cunoștințe etc. —

s-au dezvoltat adesea împreună timp de zeci de ani. Prin schimbarea radicală a acestor sisteme s-ar perturba probabil investițiile, locurile de muncă, comportamentele și valorile, provocând rezistență din partea industriilor, a regiunilor sau a consumatorilor afectați.

- Interconexiunile și retroacțiunile din cadrul sistemelor fac ca schimbările să producă adesea rezultate neintenționate sau surprize. De exemplu, câștigurile generate de tehnologie pot fi subminate de schimbarea stilului de viață, parțial din cauza „efectelor de recul”, când îmbunătățirile eficienței duc la economii de costuri care dau naștere unei creșteri a consumului.

- Sistemele de producție și consum sunt de asemenea legate direct și indirect, de exemplu prin faptul că se sprijină pe o bază comună de capital natural care le oferă resurse și absoarbe deșeurile și emisiile. Această interdependență a resurselor poate face ca rezolvarea problemelor dintr-un domeniu să cauzeze în mod neintenționat daune în alt domeniu – de exemplu, despăduriri și creșterea prețului la alimente din cauza producerii de biocarburanți.

Caracterul sistemic al provocărilor de mediu din Europa ne ajută să explicăm de ce abordările consacrate ale factorilor decizionali în domeniul mediului înconjurător sunt limitate atunci când este vorba să înfăptuiască schimbarea necesară. Deși se observă semne de progres în sistemele care ne asigură alimentele, energia și mobilitatea, influențele negative asupra mediului rămân mari, iar tendințele actuale nu sunt în acord cu obiectivele de mediu și de sustenabilitate pe termen lung.

Din ce în ce mai multe cercetări și practici oferă informații despre modul în care se poate înfăptui o schimbare sistemică fundamentală. Astfel de tranziții sunt procese de lungă durată, care depind în mod esențial de apariția și răspândirea a diverse forme de inovare care să dea naștere unor moduri alternative de gândire și de viață — noi practici sociale, noi tehnologii și modele de afaceri, soluții bazate pe natură etc. Nu se poate ști dinainte ce inovații vor apărea, dacă și cum se vor integra în stilul de viață al oamenilor și cum vor afecta rezultatele în materie de sustenabilitate. Așadar, tranzițiile comportă numeroase incertitudini, conflicte și compromisuri.

Această înțelegere a schimbării sistemice are implicații importante pentru factorii decizionali. În primul rând, se transformă percepția asupra rolului guvernului, de la cel de „pilot” care deține cunoștințele și instrumentele necesare pentru a conduce societatea către sustenabilitate la cel de facilitator al inovației și al transformării la nivelul întregii societăți. Planificarea de sus în jos are încă un rol de jucat în

unele contexte, dar guvernele trebuie totodată să găsească modalități de a amplifica puterile cetățenilor, ale comunităților și ale companiilor.

Realizarea acestui deziderat necesită contribuții la nivelul tuturor domeniilor de politică și al tuturor palierelor guvernamentale pentru atingerea obiectivelor comune. Instrumentele politicii de mediu rămân esențiale, dar realizarea unei schimbări sistemice va necesita o combinație mult mai largă de politici care să promoveze inovarea și experimentarea, să facă posibilă răspândirea de idei și abordări noi, și să asigure că schimbările economice structurale duc la rezultate benefice și echitabile. Ca urmare a complexității și incertitudinii proceselor de tranziție, guvernele vor trebui de asemenea să găsească metode de a coordona și de a dirija acțiunile întreprinse în cadrul societății către obiective de sustenabilitate pe termen lung, precum și să gestioneze riscurile și consecințele involuntare care însoțesc în mod inevitabil schimbările sistemice.

Încotro se îndreaptă Europa?

Privită în ansamblu, analiza din părțile 1-3 evidențiază persistența, amploarea și urgența provocărilor cu care se confruntă Europa. Înfăptuirea viziunii UE privind sustenabilitatea până în 2050 este încă posibilă, dar va necesita o transformare a caracterului și a nivelului de ambiție a măsurilor. Aceasta presupune atât consolidarea instrumentelor de politică existente, cât și extinderea lor prin abordări noi și inovatoare în materie de legislație și activitate decizională. Pornind de la informațiile cuprinse în raport, partea 4 identifică o serie de domenii importante în care se impun măsuri pentru a face posibilă tranziția.

Consolidarea implementării, a integrării și a coerenței

politicilor: Implementarea deplină a politicilor existente ar face ca Europa să avanseze puternic către îndeplinirea obiectivelor de mediu pe care și le-a stabilit pentru 2030. Înfăptuirea deplinei implementări va necesita creșterea finanțării și consolidarea capacităților, angajarea companiilor și a cetățenilor, o mai bună coordonare între autoritățile locale, regionale și naționale și o bază de cunoștințe mai puternică. Pe lângă implementare, Europa trebuie să soluționeze lacunele și punctele slabe din cadrele de politică, de exemplu pe cele legate de terenuri, de sol și de substanțele chimice. Sunt de asemenea esențiale atât o mai bună integrare a obiectivelor de mediu în politicile sectoriale, cât și o mai bună coerență a politicilor.

Elaborarea unor cadre de politică pe termen lung cu caracter mai sistemic și a unor ținte obligatorii:

Ansamblul tot mai extins de politici strategice în domeniul

sistemelor esențiale (cum sunt cel al energiei și al mobilității) și promovarea trecerii la o economie circulară cu emisii reduse de dioxid de carbon sunt instrumente importante pentru stimularea și direcționarea unor acțiuni coerente în ansamblul societății. Cadrele de politică pe termen lung trebuie însă extinse și asupra altor sisteme și domenii importante, cum ar fi alimentele, substanțele chimice și folosirea terenurilor. De asemenea, sunt necesare strategii transversale comparabile și la alte niveluri de decizie — de exemplu la nivel de țară, de regiune și de oraș. Este important ca părțile interesate să fie cooptate în dezvoltarea de viziuni și căi de transformare, pentru a reflecta diferitele realități ale Europei și a maximiza multiplele beneficii sociale, economice și de mediu.

Poziționarea în fruntea acțiunilor internaționale de obținere a sustenabilității:

Europa nu își poate îndeplini obiectivele de sustenabilitate în izolare. Problemele de mediu și de sustenabilitate ale lumii necesită răspunsuri globale. UE se bucură de o influență diplomatică și economică semnificativă pe care o poate valorifica pentru a încuraja adoptarea de acorduri ambițioase în domenii cum ar fi biodiversitatea și utilizarea resurselor. Implementarea deplină în Europa a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și sprijinul activ pentru implementarea sa în alte regiuni vor fi esențiale pentru ca Europa să-și asume poziția de lider mondial în realizarea tranzițiilor către sustenabilitate. Utilizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă ca un cadru general pentru dezvoltarea politicilor în următorii 10 ani ar putea constitui un pas important către realizarea viziunii Europei pentru 2050.

Stimularea inovării în întreaga societate:

Schimbarea traiectoriei va depinde în mod esențial de apariția și răspândirea a diverse forme de inovare care pot genera noi moduri de gândire și de trai. Semnțele schimbării există deja. Din ce în ce mai multe companii, antreprenori, cercetători, administrații orașenești și comunități locale testează moduri diferite de producție și de consum. În practică însă, inovațiile se lovesc adesea de obstacole majore. Prin urmare, politicile și instituțiile publice joacă un rol vital în favorizarea schimbării sistemice. Politicile de mediu rămân esențiale, dar inovarea sistemică necesită contribuții coerente din partea a diverse domenii de politică, de la cercetare, inovare, politici sectoriale și industriale la educație, protecție socială, comerț și ocuparea forței de muncă.

Mărirea investițiilor și reorientarea fondurilor:

Deși realizarea tranzițiilor către sustenabilitate va necesita investiții majore, europenii au imens de mult de câștigat – atât ca urmare a evitării efectelor nocive asupra naturii și societății, cât și datorită oportunităților economice și sociale create de aceste tranziții. Este nevoie ca guvernele să valorifice

pe deplin resursele publice pentru a susține experimentarea, a investi în inovații și în soluții bazate pe natură, a face achiziții sustenabile și a sprijini sectoarele și regiunile afectate. Totodată, guvernele au un rol esențial în mobilizarea și direcționarea cheltuielilor cetățenilor prin modelarea investițiilor și a alegerilor în materie de consum, precum și în implicarea sectorului financiar în investiții durabile prin implementarea și valorificarea Planului de acțiune al UE privind finanțarea sustenabilă.

Gestionarea riscurilor și asigurarea unei tranziții echitabile din punct de vedere social:

Pentru ca administrarea tranzițiilor către sustenabilitate să fie încununată de succes, va fi necesar ca societățile să recunoască riscurile potențiale, oportunitățile și compromisurile și să găsească modalități de a-și croi un drum printre ele. Politicile au un rol esențial în realizarea unor „tranziții echitabile”, de exemplu sprijinind companiile și lucrătorii din industriile care se confruntă cu oprirea progresivă a activităților prin cursuri de reconversie profesională, subvenții, asistență tehnică sau prin investiții de ajutorare a regiunilor afectate. Identificarea timpurie a riscurilor și oportunităților apărute ca urmare a evoluțiilor tehnologice și societale trebuie îmbinată cu abordări flexibile bazate pe experimentare, pe monitorizare și pe învățare.

Transpunerea cunoștințelor în acțiune: Realizarea tranziției către durabilitate va necesita diverse cunoștințe noi, bazate pe numeroase discipline și moduri de generare a cunoștințelor. Astfel, sunt necesare dovezi privind sistemele

care generează presiuni asupra mediului, căile de parcurs către durabilitate, inițiativele promițătoare și obstacolele din calea schimbării. Metodele prospective constituie un mod de implicare a populației în procesele participative de explorare a viitorului, a rezultatelor și a riscurilor sau oportunităților în diferitele lor variante posibile. Generarea, diseminarea și valorificarea la maximum a informațiilor relevante pot necesita schimbări în sistemul cunoașterii care face legătura între știință, politică și acțiune, inclusiv prin dezvoltarea unor competențe și structuri instituționale noi.

Următorii 10 ani

Pentru a îndeplini obiectivele cuprinse în Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și în Acordul de la Paris este nevoie de acțiuni urgente în fiecare dintre aceste domenii în următorii 10 ani. Pentru clarificare, Europa nu își va înfăptui viziunea de sustenabilitate, de a „trăi bine, în limitele planetei noastre”, doar stimulând creșterea economică și încercând să gestioneze efectele adverse cu ajutorul instrumentelor aferente politicilor de mediu și sociale. Dimpotrivă, sustenabilitatea trebuie să devină principiul călăuzitor al unor politici și acțiuni coerente și ambițioase la nivelul întregii societăți. Pentru a face posibilă o schimbare transformatoare, trebuie ca toate domeniile și toate palierele de guvernare să lucreze împreună și să valorifice ambiția, creativitatea și puterea cetățenilor, a companiilor și a comunităților. În 2020, Europa are ocazia unică de a fi liderul răspunsului mondial la provocările legate de sustenabilitate. A venit vremea să acționăm.

Despre SOER

Agenția Europeană de Mediu (AEM) este o agenție a Uniunii Europene înființată prin Regulamentul (CEE) nr. 1210/90 al Consiliului. Prin același regulament s-a înființat și Rețeaua europeană de informare și observare a mediului (Eionet), o rețea formată din parteneriatul între 33 de țări membre ^(?) și șase țări colaboratoare ^(³). Prin mandatul său, AEM are sarcina de a lucra împreună cu Eionet pentru a furniza cunoștințe, pentru ca părțile interesate relevante din instituțiile UE și din țările Eionet să poată lua decizii în cunoștință de cauză privind îmbunătățirea mediului înconjurător în Europa și tranziția spre sustenabilitate.

În cadrul acestui mandat, una dintre sarcinile principale ale AEM o constituie publicarea o dată la 5 ani a unui raport despre starea mediului, tendințele și perspectivele privind mediul. Aceste rapoarte, care se publică din 1995, evaluează starea și perspectivele mediului înconjurător în Europa și fundamentează elaborarea și implementarea politicilor UE. Evaluarea se realizează prin urmărirea tendințelor din trecut, a progreselor către țintele stabilite pentru viitor și a șanselor ca politica UE să contribuie la îndeplinirea obiectivelor pe termen lung.

Ca și rapoartele anterioare, raportul „Mediul european — starea și perspectiva 2020” (SOER 2020) prezintă cunoștințe relevante, de încredere și comparabile și se bazează pe numeroasele surse de care dispun AEM și rețeaua Eionet. La elaborarea raportului s-a ținut seama de faptul bine cunoscut că problemele de mediu se întrepătrund cu majoritatea aspectelor societății, ceea ce are implicații pentru întreaga perspectivă a realizării sustenabilității și sugerează că părțile interesate au nevoie de noi tipuri de cunoștințe în sprijinul acțiunilor pe care le întreprind.

SOER 2020 pornește de la concluziile raportului precedent, publicat în martie 2015. SOER 2015 a demonstrat că, deși implementarea politicii UE a obținut beneficii substanțiale pentru mediul înconjurător în Europa și pentru bunăstarea oamenilor, Europa se confruntă cu provocări majore legate de soluționarea problemelor de mediu persistente care însoțesc în moduri complexe sistemele noastre de producție și de consum. Raportul din 2015 pledează pentru tranziții fundamentale în sistemele de producție și consum care duc la degradarea mediului, printre care se numără cel alimentară, cel energetic și cel al mobilității.

Raportul pentru 2020 vine într-un moment în care societatea se confruntă cu informații și știri false. În raport se depun toate eforturile pentru a recunoaște această realitate, asigurându-se transparența prin trimiteri cuprinzătoare la concluzii științifice și printr-o abordare mai bună a evaluării și comunicării aspectelor calitative și incerte, precum și a cunoștințelor lacunare. Raportul a fost suspus unei ample evaluări *inter pares* efectuate de rețeaua Eionet, de Comisia Europeană, de Comitetul științific al AEM și de experți internaționali.

Informațiile la nivel de țară stau la baza implementării politicilor și ajută la un mai bun schimb de informații privind noile evoluții și abordări. Recunoscând provocarea pe care o aduce creșterea complexității cunoștințelor, raportul oferă evaluări sintetice uniforme în cadrul tuturor evaluărilor tematice. În fine, raportul abordează caracterul sistemic al provocărilor de mediu existente în prezent, incluzând sistemele de producție și consum menționate anterior, și oferă perspective privind modul în care Europa poate să răspundă provocărilor fără precedent ale prezentului în ceea ce privește mediul înconjurător, clima și sustenabilitatea.

^(?) Cele 28 de state membre ale UE împreună cu Islanda, Liechtenstein, Norvegia, Elveția și Turcia.

^(³) Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia și Kosovo (conform Rezoluției nr. 1244/99 a Consiliului de Securitate al ONU și în acord cu Avizul Curții de Justiție privind Declarația de Independență a Kosovo).

Agenția Europeană de Mediu

**Mediul european
Starea și perspectiva 2020
Rezumat**

2019 — 14 p. — 210 x 297 cm

ISBN 978-92-9480-112-8

doi: 10.2800/30620

Contactați UE

În persoană

În întreaga Uniune Europeană există sute de centre de informare Europe Direct. Puteți găsi adresa centrului cel mai apropiat de dumneavoastră la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

La telefon sau prin e-mail

Europe Direct este un serviciu care vă oferă răspunsuri la întrebările privind Uniunea Europeană. Puteți accesa acest serviciu:

- apelând numărul gratuit 00 800 6 7 8 9 10 11 (unii operatori pot taxa aceste apeluri);
- apelând numărul standard: +32 22999696; sau
- prin e-mail, la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

Găsiți informații despre UE

Online

Informații despre Uniunea Europeană în toate limbile oficiale ale UE sunt disponibile pe site-ul Europa, la: https://europa.eu/european-union/index_ro

Publicații ale UE

Puteți descărca sau comanda publicații ale UE gratuite și contra cost la adresa: <https://publications.europa.eu/ro/publications>. Mai multe exemplare ale publicațiilor gratuite pot fi obținute contactând Europe Direct sau centrul dumneavoastră local de informare (a se vedea https://europa.eu/european-union/contact_ro).

Dreptul UE și documente conexe

Pentru accesul la informații juridice din UE, inclusiv la ansamblul legislației UE începând din 1952 în toate versiunile lingvistice oficiale, accesați site-ul EUR-Lex, la: <http://eur-lex.europa.eu>

Datele deschise ale UE

Portalul de date deschise al UE (<http://data.europa.eu/euodp/ro>) oferă acces la seturi de date din UE. Datele pot fi descărcate și reutilizate gratuit, atât în scopuri comerciale, cât și necomerciale.

Agenția Europeană de Mediu
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhaga K
Danemarca

Tel.: +45 33 36 71 00
Web: eea.europa.eu
Facebook www.facebook.com/European.Environment.Agency
Twitter @EUEnvironment
LinkedIn www.linkedin.com/company/european-environment-agency/
Cereri de informații: eea.europa.eu/enquiries
Înregistrați-vă pentru a primi notificări din partea AEM: <http://eea.europa.eu/sign-up>

TH-02-19-902-RO-N
doi: 10.2800/30620

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene